

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anordnande av en allmän jordbruksräkning; given Stockholms slott den 4 mars 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Paul Hellström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Hellström:

I statsverkspropositionen till 1927 års riksdag, nionde huvudtiteln sid. 231, lämnades redogörelse för behandlingen av på Kungl. Maj:ts prövning beroende ärende rörande allmän jordbruksräkning och anmäldes därvid, att ärendet remitterats till statistiska centralbyrån för avgivande i samråd med 1924 års skatteberedning av yttrande samt att det icke vore att förvänta, att det

sålunda infortrade yttrandet skulle inkomma inom sådan tid, att proposition i ämnet kunde avlätas till 1927 års riksdag. Sedan emellertid sagda yttrande nyligen inkommit, tillåter jag mig återupptaga ärendet till vidare behandling.

Infledning

Sedan riksdagen för vart och ett av åren 1921 och 1922 anvisat ett extra reservationsanslag av 70,000 kronor för anordnande av en jordbruksräkning samt statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i skrivelse den 8 december 1924 inkommit med förslag till jordbruksstatistikens ordnande, föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 125 den 13 mars 1925 riksdagen medgiva, att för anordnande under 1925 av en allmän jordbruksräkning erforderligt belopp av ovannämnda, för ändamålet anvisade medel måtte tagas i anspråk. I enlighet med vad riksdagen i skrivelse den 27 maj 1925, nr 251, anmälde vann nämnda proposition icke riksdagens bifall, men anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad som anförts i jordbruksutskottets, av riksdagen godkända utlåtande nr 56 taga i förnyat övervägande frågan rörande jordbruksstatistikens ordnande samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föranledas.

I nyssnämnda utlåtande anförde jordbruksutskottet i huvudsak följande:

Redan den omständigheten, att frågan om jordbruksstatistikens omläggning i sin helhet ännu icke föreläge i det skick, att slutlig ståndpunkt därtill kunde tagas, syntes utskottet ägnad att väcka allvarliga betänkligheter mot att för det dåvarande besluta om anordnande av en allmän jordbruksräkning. En sådan sammanhängande nämligen så nära med den allmänna jordbruksstatistiken, att ett bifall till propositionen skulle innebära ett fastslående från riksdagens sida dels att införskaffandet av uppgifter om arealens användning och husdjurens antal även sedermera skulle ske genom jordbruksräkningar och dels att komplettering av dessa uppgifter skulle äga rum på i propositionen angivet sätt. Härtill komme, att någon närmare plan för jordbruksräkningens utförande icke föreläge, som möjliggjorde ett bestämt ståndpunktstagande till frågan därom.

Beträffande sättet för insamlande av de i jordbruksräkningen ingående uppgifterna angående åkerjordens användning och antalet kreatur, i vilket avseende det enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle åligga hushållningssällskapen att genom de efter omorganisationen inrättade nya underavdelningarna för socknarna och, i den mån sådana funnes inrättade, motsvarande avdelningar för härad insamla nämnda uppgifter, ville utskottet framhålla att, enligt vad som blivit för utskottet upplyst, icke inom alla hushållningssällskap den nya organisationen ännu hunnit genomföras på ett sätt, som möjliggjorde realiserandet av förslaget i fråga. Icke heller framginge av den föreliggande utredningen, om allmän uppgiftsplikt skulle vid laga ansvar åligga de enskilda jordägarna eller om uppgifternas insamlande skulle verkställas av hushållningssällskapens underavdelningar genom hänvändelse till jordbrukarna inom de olika underavdelningarnas områden. Vidare hade utskottet fäst sig vid, att hushållningssällskapen, vilka det på sätt ovan nämnts skulle åligga en betydande skyldighet i förevarande avseende, icke hörts över det av statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen framlagda förslaget, varpå förevarande proposition grundats. I samband därmed torde ock stå, att någon

närmare utredning beträffande de erforderliga kostnaderna icke föreläge. Departementschefen hade ock i fråga därom uttalat, att nu icke kunde avgöras, om hushållningssällskapen borde åläggas deltaga i kostnaderna för uppgifternas insamlande, utan att det borde överlämnas åt Kungl. Maj:t att träffa avgörande härvidlag. I nu angivet avseende hade i en av herr von Sneidern m. fl. väckt motion gjorts gällande, att hushållningssällskapen komme att nödgas att, åt vilka arbetet än anförtroddes, betala ersättning för dess utförande. I fråga om ersättningens storlek hade statskontoret ifrågasatt, att hushållningssällskapen borde erhålla bidrag av statsverket med exempelvis hälften eller två tredjedelar av sällskapetets kostnader för uppgifternas insamlande, vilka kostnader beräknats till 10 öre per brukningsdel.

Utskottet ansåge sig i ärendets dåvarande skick icke kunna taga ställning till det föreliggande förslaget. Visserligen ansåge utskottet, att de otillfredsställande resultaten av den dittills tillämpade metoden torde helt utesluta dess fortsatta användning, men å andra sidan kunde utskottet icke finna i propositionen några så vägande skäl anförda för den föreslagna jordbruksräkningens omedelbara företagande, att icke med åtgärder i sådant avseende utan nämnvärd olägenhet torde kunna anstå ytterligare ett år.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni 1925 anbefalldes statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa förnyad utredning rörande jordbruksstatistikens ordnande samt efter hushållningssällskapens hörande inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Till åtlydnad härav utarbetades av sagda ämbetsverk ett preliminärt förslag till jordbruksstatistikens omorganisation, vilket den 23 oktober 1925 remitterades till hushållningssällskapens förvaltningsutskott, varefter ämbetsverken, sedan yttranden inkommit från hushållningssällskapen, i skrivelse den 9 december 1925 gjorde framställning i ämnet.

Sagda framställning upptog två alternativa förslag. Över det ena av dessa (alternativ II), avseende förenande av jordbruksräkningarna med de allmänna fastighetstaxeringarna, vid vilka jämväl det för sagda räkningar erforderliga materialet skulle insamlas, hava länsstyrelserna, kammarrätten, statskontoret och 1924 års skatteberedning inkommit med infortrade utlåtanden.

Sedan därvid skatteberedningen ifrågasatt vissa modifikationer i nämnda förslag och Kungl. Maj:t genom remiss den 8 februari 1926 anbefallt statistiska centralbyrån att efter samråd med skatteberedningen inkomma med en på huvudsaklig grundval av beredningens förslag utarbetad plan till jordbruksstatistikens ordnande, har statistiska centralbyrån den 5 februari 1927 avgivit slutligt förslag i förevarande ärende. Med anledning av detta förslag hava infortrade utlåtanden avgivits av lantbruksstyrelsen den 16 och av stuteriöverstyrelsen den 22 februari 1927, varjämte chefen för generalstaben i skrivelse den 7 februari 1927 framställt vissa önskemål beträffande de allmänna jordbruksräkningarna.

Det förslag till jordbruksstatistikens ordnande, som av statistiska centralbyrån sålunda framlagts, kan i korthet sammanfattas i följande huvudpunkter:

1. För jordbruksstatistiken grundläggande uppgifter, huvudsakligen angående ägovidden och dess fördelning, åkerarealens användning för odling

av olika växtslag samt antalet kreatur, skola insamlas genom allmänna, vart femte år företagna jordbruksräkningar, vilka äga rum i samband med de allmänna fastighetstaxeringarna och grunda sig på vid sagda taxeringar avgivna deklARATIONER.

2. För erhållande av kännedom om de årliga förändringarna i åkerjordens användning samt kreaturens antal insamlas för varje år genom förmedling av hushållningssällskapens sockenavdelningar uppgifter angående nyssnämnda förhållanden från omkring $\frac{1}{10}$ av samtliga brukningsdelar.

3. I den nuvarande årliga skördestatistiken föreslås vissa mindre förändringar, men med bibehållande i huvudsak av dess hittillsvarande ordning.

Därjämte har statistiska centralbyrån framlagt vissa beräkningar beträffande personalbehov och kostnader för jordbruksstatistiken under förutsättning av den av ämbetsverket föreslagna organisationens genomförande.

I det följande komma förenämnda punkter att behandlas var för sig, varvid sammanfattande redogörelser jämväl skola lämnas angående i ämnet avgivna utlåtanden.

1. De allmänna jordbruksräkningarna.

Insamlandet
av uppgifter
för de all-
männa jord-
bruksräk-
ningarna.

Vad först beträffar de för jordbruksstatistiken erforderliga uppgifterna angående de särskilda ägoslagens areal, har *statistiska centralbyrån* i sin skrivelse den 5 februari 1927 anfört bland annat följande.

Uppgifter ang.
ägoslagens
areal.

I betänkande i ämnet den 30 juni 1925 hade 1923 års taxeringssakkunniga föreslagit, att dylika uppgifter för varje jordbruksfastighet skulle avgivas i deklARATIONERNA till de allmänna fastighetstaxeringarna. Vidare skulle det enligt samma förslag åligga beredningsnämndernas ordförande att å särskild längd anteckna, bland annat, areal och taxeringsvärde av olika ägoslag samt att, för underlättande av en jämförelse de olika kommunerna och länen emellan i avseende på taxeringsresultatets jämnhet och likformighet, upprätta sammandrag för varje kommun av ifrågakvarande uppgifter. I anslutning till detta förslag hade statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i sin skrivelse den 9 december 1925 hemställt, att jordbruksstatistiken i den del, som avsåge ägoslagens areal, helt och hållet måtte grundas på det vid de allmänna jordbruksräkningarna sammanförda materialet. Under förutsättning att taxerings-sakkunnigas förslag bleve i sin helhet genomfört, skulle därigenom, såsom av ämbetsverken framhölls, jordbruksstatistiken utan särskild kostnad från de allmänna fastighetstaxeringarna erhålla icke endast det huvudsakliga primärmaterialet för statistiken över ägoslagens areal utan även detta material sammanställt och bearbetat. Skulle åter förslaget om upprättande genom beredningsnämndernas försorg av nyssnämnda längder och sammandrag icke bliva genomfört, måste en särskild bearbetning av de vid fastighetstaxeringarna avgivna uppgifterna göras för arealstatistiken. Denna bearbetning hade av centralbyrån tidigare beräknats till omkring 80,000 kronor, varvid dock bearbetningen förutsattes skola omfatta såväl areal som taxeringsvärde. Med hänsyn till att de förhållanden, som

denna gren av statistiken hade till uppgift att belysa, endast underginge jämförelsevis små förändringar från år till år, hade ämbetsverken ansett en dylik särskild bearbetning för statistiskt ändamål av fastighetsdeklarationernas arealuppgifter icke behöva verkställas oftare än vart tionde år eller vid varannan fastighetstaxering.

Ämbetsverken hade vidare framhållit, att å deklarationerna till de allmänna fastighetstaxeringarna specificerade uppgifter om ägoslagens areal skulle avgivas endast beträffande jordbruksfastigheter. För »annan fastighet» behöfde såväl enligt det år 1922 använda som enligt det av 1923 års taxeringsakkunniga för framtiden föreslagna formuläret endast en summarisk uppgift lämnas å fastighetens hela areal. Till de såsom »annan fastighet» taxerade lägenheterna hörde emellertid icke så sällan ganska betydliga arealer trädgård och åker, och för att icke den föreslagna arealstatistiken på denna punkt skulle bli ofullständig, krävdes därför att, såvida arealen icke vore mycket obetydlig, även deklarationerna för »annan fastighet» innehölle uppgifter angående fastigheternas areal av ifrågavarande ägoslag. Då det icke torde kunna ifrågasättas, att genom taxeringsmyndigheternas försorg sammandrag upprättades av de för »annan fastighet» deklarerade arealerna, komme detta arbete under alla förhållanden att få utföras särskilt för jordbruksstatistikens räkning.

Ämbetsverkens förslag angående arealstatistikens ordnande hade tillstyrkts av alla de myndigheter, som särskilt yttrat sig däröver, och även 1924 års skatteberedning hade i sitt utlåtande framhållit, att detsamma borde genomföras.

Statistiska centralbyrån hade för sin del alltjämt funnit den ifrågasatta anordningen av arealstatistiken ur alla synpunkter förmånlig och vidhölle därför i denna del ämbetsverkens förslag.

Ifråga om organisationen för insamlandet av övriga, för de allmänna jordbruksräkningarna erforderliga uppgifter hava statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i sin förutnämnda skrivelse den 9 december 1925, såsom förut berörts, framlagt två alternativa förslag, skilda från varandra huvudsakligen så vitt angår de lokala organ, som skulle omhänderhava materialets insamlande. Enligt alternativ I skulle jordbruksräkningarnas lokala genomförande påvila hushållningssällskapens underavdelningar för socknar eller motsvarande områden, under det att alternativet II åsyftade att förena sagda räkningar med de allmänna fastighetstaxeringarna, vid vilka jämväl det för jordbruksräkningarna erforderliga materialet skulle insamlas.

Såsom inledningsvis berörts hade ämbetsverken, innan ifrågavarande förslag av dem avlämnades, infordrat yttranden från *hushållningssällskapens förvaltningsutskott*.

Härvid har flertalet hushållningssällskap i princip tillstyrkt anordnande vart femte år av allmänna jordbruksräkningar, grundade på individuella, för varje brukningsdel avgivna uppgifter. Däremot framträda i de avgivna utlåtandena starkt divergerande uppfattningar i avseende på de för uppgifternas insamlande lämpliga organen. Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Jönköpings läns, Kalmar läns norra och södra, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus läns, Älvsborgs läns norra ävensom Örebro och Västernorr-

Övriga uppgifter för de allmänna jordbruksräkningarna.

Yttranden i samband med statistiska centralbyråns och lantbruksstyrelsens förslag den 9/12 1925.

lands läns hushållningssällskap hava ställt sig i huvudsak välvilligt till alternativet med sällskapens underavdelningar såsom lokala organ för jordbruksräkningarna. Å andra sidan har räkningarnas förenande med de allmänna fastighetstaxeringarna förordats av Stockholms läns och stads samt Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap. Gotlands läns hushållningssällskap har ansett, att kommunalnämnderna vore de lämpligaste organen. I flera yttranden framhålles, att hushållningssällskapens nyligen genomförda organisation så vitt angår underavdelningar icke ägde erforderlig styrka för en uppgift av så krävande natur som den ifrågasatta. Särskilt avstyrker Stockholms läns och stads hushållningssällskap på det bestämdaste förslaget att lägga uppgiftsinsamlingen på sällskapens underavdelningar, då man kunde befara, att i ett stort antal fall vederbörande underavdelningars styrelser komme att avgå, om ett arbete av så stor omfattning pålades dem, och det under sådana förhållanden skulle komma att möta stora svårigheter att få styrelserna ersätta med nya.

Beträffande det i ämbetsverkens framställning såsom alternativ II betecknade förslaget till de allmänna jordbruksräkningarnas organisation hava, såsom förut omförmälts, infortrade utlåtanden avgivits av länsstyrelserna, kammarrätten, statskontoret och 1924 års skatteberedning.

Av *länsstyrelserna* hava länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kristianstads, Malmöhus, Örebro och Västernorrlands län ansett sig böra avstyrka sammankopplingen av jordbruksräkning och fastighetstaxering, varvid av dem som huvudsakligt motiv anförts betänkligheter mot att lägga ytterligare arbete på beredningsnämndernas ordförande, då dessa redan förut under den tid fastighetstaxeringen påginge vore hårt belastade med arbete, som icke utan risk för ett gott taxeringsresultat kunde eftersättas.

Samma alternativ tillstyrkes emellertid i huvudsak av flertalet länsstyrelser, nämligen i Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Därvid framhålles i flera utlåtanden, att åt uppgifterna till jordbruksräkningen lämpligen borde givas den omfattningen, att de kunde bliva till nytta för taxeringsmyndigheterna, samt att materialet först efter taxeringsarbetets avslutande borde överlämnas till statistiska centralbyrån för bearbetning. Såsom en väsentlig fördel med den ifrågasatta kombinationen av jordbruksräkning och fastighetstaxering framhålles från flera länsstyrelser sida den lättnad, som därigenom skulle vinnas för de uppgiftsskyldiga. Även av de länsstyrelser, som i huvudsak tillstyrkt förslaget, betona emellertid åtskilliga det angelägna uti, att beredningsnämndsordförandenas arbete icke finge väsentligt ökas och att med hänsyn härtill granskningen och kompletteringen av de för jordbruksräkningen insamlade uppgifterna borde utföras av hushållningssällskapens sockenavdelningar.

Kammarrätten har i sitt utlåtande över förevarande alternativ framhållit att, i betraktande av fördelen för de skattskyldiga att få fullgöra uppgiftsskyldigheten med avseende å såväl fastighetstaxeringen som ifrågavarande jordbruksstatistik på en gång, kammarrätten intet hade att invända mot förslaget ur synpunkten av dess verkningar med hänsyn till de skattskyl-

digas uppgiftsplikt. Då kammarrätten likväl ansett sig böra avstyrka förslaget, hade orsakerna härtill huvudsakligen varit, att den beredningsnämndernas ordförande påvilande kontrollen å fullgörandet av uppgiftsskyldigheten för jordbruksstatistiken särskilt i vissa distrikt skulle för dem medföra ett icke obetydligt ökat arbete, som ej stode i samband med själva taxeringsbestyret; att, då den nämnda arbetsökningen icke torde kunna undgå att medföra en förhöjning av den till beredningsnämndsordförandena utgående ersättningen, den avsedda besparingen för statsverket måste betraktas som oviss; samt att den ifrågasatta anordningen skulle vålla splittring i beredningsnämndsordförandenas arbete, vilket ur taxeringssynpunkt måste anses mindre önskvärt.

Statskontoret har icke ansett sig i stånd att göra något uttalande, vilketdera av de båda ifrågasatta alternativen vore att föredraga, men har dock gjort vissa uttalanden i frågan. Beträffande utarrenderade fastigheter kunde enligt statskontorets mening uppgiftsplikten ordnas så, att fastigheternas ägare ålades att vid sina deklARATIONER foga av brukarna lämnade uppgifter till jordbruksräkningen. I tidigare avgivet utlåtande hade statskontoret framhållit, att kostnaderna för insamlingsarbetet till en del borde bestridas av hushållningssällskapen, men ville ämbetsverket nu icke motsätta sig, att ersättningen härför helt och hållet utginge av statsmedel. I fråga om eventuell tjänstebrevsrätt för sockenavdelningarna erinras om den pågående revisionen av bestämmelserna om tjänstebrevsrätt och meddelas, att statskontoret och generalpoststyrelsen avgivit förslag i berörda hänseende och därvid hemställt, att tjänstebrevsrätt icke vidare skulle tillkomma hushållningssällskapen, vadan frågan om sockenavdelningarnas tjänstebrevsrätt vore beroende av, huruvida hushållningssällskapen fortfarande komme att åtnjuta sådan rätt. Beträffande kostnaderna för jordbruksräkningarna har slutligen statskontoret ifrågasatt, huruvida ej med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av ifrågavarande utredningar dyrtidstillägg och tryckningskostnader för desamma borde gäldas av särskilt anvisade medel och ej belastas de å nionde huvudtiteln för berörda ändamål uppförda anslag.

1924 års skatteberedning har ansett, att en sammankoppling av deklara-tionsplikten till de allmänna fastighetstaxeringarna med skyldigheten att avlämna uppgifter för statistiskt ändamål ej torde kunna undgå att medföra den ur beskattningsväsendets synpunkt menliga påföljden, att den inpopuläritet, varmed den senare skyldigheten vore förenad, komme att ytterligare öka den ävenledes rådande motviljan mot avgivandet av deklara-tionsuppgifter. Likaledes kunde man enligt skatteberedningens mening befara, att en dylik sammankoppling komme att verka förryckande på statistiken på grund av benägenhet hos deklaranterna att redovisa mera värdefulla ägoslag under mindre värdefulla kategorier. Insamlingen av de jordbruks-statistiska uppgifterna i samband med avgivande av fastighetsdeklara-tionerna ansåge skatteberedningen komma att medföra en lättnad för de upp-giftsskyldiga och en nationalekonomisk arbetsbesparing, varemot det vore mera ovisst, huruvida anordningen också skulle innebära en besparing för det allmänna, då full ersättning torde bli nödvändig för det berednings-nämndsordförandena pålagda arbetet. Enligt statistiska centralbyråns och lantbruksstyrelsens förslag skulle de för jordbruksstatistiken avsedda upp-gifterna avgivas å särskilda blanketter, som omedelbart skulle avlämnas till hushållningssällskapens sockenavdelningar för granskning och därför icke kunde på något sätt tillgodogöras vid taxeringsarbetet. Under dylika

förhållanden hade skatteberedningen ansett, att ämbetsverkens förslag kunde genomföras, endast om beredningsnämndsordförandenas befattning med det statistiska materialet strängt begränsades till att mottaga och till sockenavdelningarna överlämna de i samband med deklARATIONERNA inkomna uppgifterna.

Skatteberedningen har emellertid ansett, att värdet av ämbetsverkens förslag skulle kunna utökas därigenom, att uppgifterna för jordbruksstatistiken, vilka vore om ej nödvändiga så dock nyttiga för taxeringen, gjordes tillgängliga för taxeringsmyndigheterna. I detta syfte har skatteberedningen ifrågasatt, att de för statistiken erforderliga uppgifterna skulle intagas å deklARATIONSBLANKETTEN i stället för å särskild blankett och först utnyttjas under taxeringsarbetet samt att deklARATIONERNA därefter skulle överlämnas till statistiska centralbyrån för den statistiska bearbetningen. Genom en dylik anordning skulle i första hand vinnas, dels att allmänheten sluppet betungas med avgivande av särskilda uppgifter för ifrågavarande statistiska ändamål, dels att en kostnadsbesparing med hänsyn till uppgiftsamlingen borde kunna ernås, som skatteberedningen uppskattat till omkring 30,000 kronor för varje femårsperiod. Därjämte skulle taxeringsarbetet tillföras ett i vissa avseenden värdefullt material och slutligen den statistiska bearbetningen ur jordbrukets synpunkt kunna nyttiggöras även för bedömande av taxeringsresultatet.

*Statistiska
centralbyrån
den 6/2 1927.*

I sitt den 5 februari 1927 avgivna utlåtande har statistiska centralbyrån beträffande alternativet att förena jordbruksräkningarna med de allmänna fastighetstaxeringarna och skatteberedningens nyss berörda modifikation av sagda alternativ anfört:

Ett sammanförande av uppgifterna till fastighetstaxeringarna och till jordbruksräkningarna skulle, vare sig det skedde på sätt statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen ifrågasatt i sitt förslag eller såsom skatteberedningen fullföljt detsamma, otvivelaktigt för de uppgiftspliktiga innebära den mycket påtagliga och även ur allmän synpunkt ingalunda betydelselösa fördelen, att uppgiftsplikten för båda de angivna ändamålen finge fullgöras på en gång och att de därigenom befriades från besväret att lämna uppgifter av ungefär likartad beskaffenhet till två olika myndigheter. På samma gång som det för statistiken vore en otvivelaktigt fördel att för insamlingen av uppgifterna få använda sig av en organisation av den fasthet, som den för fastighetstaxeringarnas genomförande kunde förutsättas komma att bli, skulle därjämte ur allmän synpunkt en avsevärd besparing i arbete och kostnader otvivelaktigt ernås genom insamlingsarbetets sammanförande i huvudsak till en organisation. Statistiska centralbyrån vore likaledes ense med skatteberedningen däruti, att ett fullständigt sammanförande av de båda slagen av uppgifter på sätt beredningen föreslagit skulle medföra ytterligare fördelar. Därigenom skulle nämligen själva insamlingsproceduren förenklas och de för jordbruksstatistiken avsedda uppgifterna komma till nytta även vid taxeringsarbetet. Statistiska centralbyrån ville dock icke underlåta att framhålla, att de betänkligheter gent emot ett förenande av jordbruksräkningarna med fastighetstaxeringarna, som centralbyrån tillsammans med lantbruksstyrelsen uttalat i ämbetsverkens skrivelse av den 9 december 1925, åtminstone till en del kvarstode även gent emot förslaget i den av skatteberedningen modifierade formen, och att därjämte det sistnämnda uppslaget skulle för jordbruks-

statistiken medföra den olägenheten, att materialet icke torde kunna bliva tillgängligt för statistisk bearbetning förrän omkring $\frac{3}{4}$ år efter uppgifternas avgivande. Detta komme i sin tur att medföra, att resultaten från jordbruksräkningarna i avseende på åkerjordens användning icke kunde användas som grundval för det löpande årets skördeberäkningar och att därför representativa jordbruksräkningar, som centralbyrån ansett böra utföras under de mellan de allmänna jordbruksräkningarna liggande åren, skulle bliva nödvändiga även de år, då allmänna räkningar komme att äga rum. De anförda olägenheterna kunde emellertid i viss mån motverkas genom en lämplig anordning av insamlings- och kontrollarbetet på sätt i det följande närmare angåves och syntes i övrigt icke vara av den allvarliga beskaffenhet, att de gjorde ett sammanförande av jordbruksräkningar och fastighetstaxeringar ur statistisk synpunkt olämpligt.

Lantbruksstyrelsen har i yttrande den 16 februari 1927 beträffande den senast ifrågasatta organisationen av de allmänna jordbruksräkningarna anført, att även om det enligt styrelsens mening kunde ifrågasättas, huruvida samtliga de lokala organisationer, på vilka räkningarnas genomförande komme att vila, ägde de därför erforderliga förutsättningarna, styrelsen dock icke funnit sig böra göra någon direkt invändning mot förslaget i detta avseende, under förutsättning att avdelningarnas fribrevsrätt för postförsändelser av detta slag vore säkerställd.

Den hittills använda metoden för insamlande av jordbruksstatistiska uppgifter genom av hushållningssällskapen föranstaltade lokalundersökningar, vilken tillämpats under åren 1913—1920 men därefter tillsvidare inställts i avvaktan på utredning angående jordbruksstatistikens omorganisation, har visat sig behäftad med så allvarliga olägenheter och medföra så betydande kostnader, att dess återupptagande icke synes böra ifrågasättas. Statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen hava föreslagit, att ifrågavarande uppgifter i stället skola insamlas genom allmänna, vart femte år återkommande jordbruksräkningar.

*Departements-
chefen.*

Vad angår den av ämbetsverken föreslagna anordningen av statistiken över ägoslagens areal, synes mig denna innebära goda förutsättningar för erhållande på enkelt och praktiskt sätt av i möjligaste mån tillförlitliga uppgifter därutinnan. Därest det i proposition nr 210 framlagda förslaget om skyldighet för beredningsnämndernas ordförande att för varje kommun, så vitt angår jordbruksfastighet, upprätta en sammanfattande översikt över ägoslagens areal och åsatta taxeringsvärden vinner riksdagens bifall, kommer därjämte jordbruksstatistiken icke endast att utan särskilda åtgärder mottaga de erforderliga uppgifterna i nämnda avseende utan därjämte att utan mera nämnvärda kostnader erhålla detta material bearbetat och sammanställt. Härigenom vinnes, såsom av ämbetsverken framhållits, en icke oväsentlig kostnadsbesparing. Jag tillstyrker därför, att statistiken över ägoslagens areal anordnas på sätt av dem föreslagits.

För insamlandet av övriga för jordbruksräkningen erforderliga uppgifter

hava av ämbetsverken framförts två skilda alternativa förslag. Att, såsom i ett av dessa alternativ föreslås, lägga räkningarnas genomförande på hushållningssällskapens underavdelningar för socknar och motsvarande områden skulle, med hänsyn till den krävande uppgift, som därvid skulle påvila nämnda underavdelningar, samt den svaghet, som torde förefinnas i åtskilliga hushållningssällskaps lokala organisation, med säkerhet möta betydande svårigheter, som icke endast kunde medföra ett mindre tillfredsställande resultat av de planerade jordbruksräkningarna utan därjämte kunde befaras vålla hushållningssällskapen allvarliga olägenheter. Otvivelaktigt erbjuder i jämförelse härmed räkningarnas förenande även i denna del med de allmänna fastighetstaxeringarna vissa betydande fördelar, som jag här icke torde behöva närmare angiva, då de utförligt diskuterats i de i det föregående återgivna yttrandena. För min del ansluter jag mig sålunda obehindrat till sistnämnda alternativ med de av 1924 års skatteberedning däri föreslagna modifikationerna. Detta förslag innebär i huvuddrag, att samtliga de för jordbruksräkningarna erforderliga uppgifterna insamlas å de allmänna fastighetsdeklarationerna, vilka först utnyttjas för taxeringsarbetet och därefter överlämnas till statistiska centralbyrån för den statistiska bearbetningen.

**De statistiska
uppgifternas
Innehåll.**

Innan jag går att upptaga frågan om den lämpligaste planen för de allmänna jordbruksräkningarnas genomförande i detalj, torde det vara lämpligt att först angiva innehållet av de för den närmaste jordbruksräkningen erforderliga uppgifterna. Statistiska centralbyrån har i sitt yttrande den 5 februari 1927 i en särskild *bilaga* (här återgiven å sid. 25) närmare angivit de uppgifter, som enligt dess uppfattning borde komma ifråga, och härutinnan anfört följande.

*Statistiska
centralbyrån
den 5 /2 1927.*

Vid urvalet av uppgifter hade centralbyrån givetvis i främsta rummet tagit hänsyn till den svenska jordbruksstatistikens eget behov men därjämte i så stor utsträckning som möjligt till den vid Internationella lantbruksinstitutets i Rom åttonde generalförsamling 1926 antagna planen för en likformig jordbruksräkning i alla länder. Vad beträffade de för jordbruksräkningen avsedda uppgifternas formella inarbetande å deklarationsformuläret, torde det tillkomma skatteberedningen att därom framställa förslag.

De i förutnämnda bilaga sammanförda uppgifterna vore avsedda att införskaffas endast från jordbruksfastigheter, varemot beträffande »annan fastighet» uppgifterna torde kunna göras väsentligt mindre omfattande. Från dessa fastigheter krävdes ifråga om redovisningen av de olika ägoslagen uppgifter angående totalarealen samt angående arealen av trädgård och åker. Därutöver erfordrades endast uppgifter angående antalet husdjur enligt samma specifikation som för jordbruksfastigheter.

De uppgifter, som vid fastighetstaxeringarna skulle avgivas till ledning för taxeringen, avsåge fastighetens areal, användning och byggnader, den senast för fastigheten erlagda köpeskillingen, hyror och därmed jämförlig avkastning av fastigheten, till fastigheten hörande särskilda förmåner samt, beträffande jordbruksfastighet, kreatursbesättningen och skogen. Vid en sam-

manslagning med jordbruksräkningarna skulle enligt statistiska centralbyråns förslag för jordbruksfastighet därutöver tillkomna uppgifter angående nyodlingar, täckdikning, gödselvård, antalet fruktträd och åkerjordens användning, varjämte uppgifterna angående antalet husdjur skulle bliva avsevärt mera detaljerade. För »annan fastighet» skulle deklarationerna komma att utökas med uppgifter angående arealen av trädgård och åker samt angående antalet husdjur.

Beträffande de uppgifter, som av statistiska centralbyrån ansetts erforderliga för den närmaste allmänna jordbruksräkningen, har *lantbruksstyrelsen* funnit dessa betydligt mera detaljerade än de, som hittills ingått i jordbruksstatistiken och, ehuru *lantbruksstyrelsen* höll före, att svårigheter mången gång komme att möta att åstadkomma så detaljerade uppgifter med anspråk på tillförlitlighet, ansåg sig *styrelsen* dock i betraktande av den betydelse, en noggrannare kännedom om här avsedda förhållanden kunde anses äga, icke böra påyrka någon inskränkning därutinnan, så mycket mera som vissa uppgifter tillkommit på grund av *styrelsens* under hand gjorda erinringar.

Yttranden.

I fråga om vissa i statistiska centralbyråns förslag upptagna detaljer har *lantbruksstyrelsen* tillika ansett sig böra göra vissa erinringar:

Den föreslagna uppdelningen av fastighetens areal syntes icke kunna utgöra underlag för beräkning av den till fastigheten hörande betesmarken. Dylig mark komme tydligen att redovisas dels under äng, dels som icke kultiverad hagmark och dels under övrig areal. Det syntes *lantbruksstyrelsen* jämväl naturligt, att sådana betesmarker, som vore bevuxna med enbuskar m. m., icke skulle komma att redovisas varken under äng eller såsom icke kultiverad hagmark, därest denna intoges såsom en underavdelning under produktiv skogsmark. En ändring härutinnan funne *lantbruksstyrelsen* nödvändig.

I fråga om åkerjordens användning funne *lantbruksstyrelsen* det visserligen önskvärt, att en uppdelning av vall och luzernvall kunde ske på föreslaget sätt. Det syntes *styrelsen* dock nära nog omöjligt för uppgiftslämnarna att vid den tid, dessa uppgifter skulle tillhandahållas, med bestämdhet avgöra, huru en vall komme att användas, då den icke vid anläggningen iordningstälts för det ena eller andra ändamålet. Särskilt ville *lantbruksstyrelsen* ifrågasätta, huruvida den föreslagna uppdelningen ifråga om luzernvall kunde bliva praktiskt utförbar. Luzernvallen gäve flera skördar om året, av vilka kanske den ena användes på det ena sättet och den andra på det andra sättet.

Även ifråga om antalet husdjur syntes åtskilliga förändringar önskvärda.

Ehuru *lantbruksstyrelsen* icke hade att direkt behandla frågor rörande hästaveln, funne sig *styrelsen* dock böra framhålla vissa synpunkter jämväl rörande dessas behandling i statistiskt avseende. Förslaget uppdelade hästarna bland annat i unghästar under 4 år samt i hingstar, vallacker och ston över 4 år. Denna uppdelning torde icke sammanfalla med den allmänna uppfattningen och ej heller, enligt vad *lantbruksstyrelsen* hade sig bekant, med den uppdelning, som internationellt användes ifråga om jordbruksstatistiken, där åldersgränsen satts vid 3 år. Detta syntes *lantbruks-*

styrelsen också naturligt, då hingstar användes till avel vid 3 års ålder samt vallacker och ston vid denna ålder allmänt började användas till arbete. Planen torde i denna del åsyfta ett tillmötesgående av vissa önskingar från militärt håll. Från detta håll hade emellertid framförts önskingar på en ännu mera detaljerad uppdelning av hästarna. Då dessa önskingar icke kunnat till alla delar tillgodoses i föreliggande plan och således icke någon verklig överblick av de för militärt behov användbara hästarna komme att vinnas, ansåge sig lantbruksstyrelsen böra ifrågasätta, huruvida tillräckliga skäl förelåge att till men för statistiken i övrigt avvika från den allmänna uppfattningen om vad som menades med unghästar.

Enligt förslaget uppdelades svin i fargaltar, modersuggor, gödsvin och grisar (under 4 månader). Denna uppdelning kunde emellertid befaras medföra, att avelsvin, särskilt suggor, som ännu vore i tillväxt, komme att bortfalla. Åldersgränsen för grisar borde också enligt lantbruksstyrelsens förmenande i enlighet med den allmänna uppfattningen sättas vid 3 månader. En uppdelning av svinen i fargaltar, modersuggor, övriga svin över 3 månader och grisar under 3 månader syntes lantbruksstyrelsen mera motsvara verkligheten.

I fråga om hästarnas uppdelning efter ålder har *stuteriöverstyrelsen* i yttrande den 26 februari 1927 anslutit sig till lantbruksstyrelsens förutnämnda yrkande.

Slutligen har *chefen för generalstaben* i skrivelse den 7 februari 1927 framställt vissa förslag beträffande redovisningen av hästarna m. m. och därvid hemställt, dels att hästarna måtte specificeras på hingstar 4 år och däröver, vallacker och ston 4—16 år, vallacker och ston över 16 år, unghästar 1—3 år samt föl, dels att beträffande gruppen vallacker och ston 4—16 år vissa kompletterande uppgifter måtte intagas angående deras fördelning på till ridbruk tjänliga hästar och arbetshästar samt med ytterligare uppdelningar bland annat efter höjd bakom sadelstället och av arbetshästarna på lätta, medeltunga och tunga hästar.

*Departements-
chefen.*

Av bilaga till detta protokoll framgår, vilka uppgifter statistiska centralbyrån föreslagit böra infordras vid den första allmänna jordbruksräkningen. I förslaget hava lantbruksstyrelsen, stuteriöverstyrelsen och chefen för generalstaben ifrågasatt vissa ändringar och tillägg. Det torde icke vara nödvändigt eller ens lämpligt att redan nu taga definitiv ståndpunkt till de i detta sammanhang väckta frågorna, då de icke kunna slutligt avgöras annat än i samband med fastställandet av blanketten för den allmänna fastighetsdeklarationen, vilket jag förutsätter kommer att överlämnas till Kungl. Maj:ts beslut. Särskilt är redovisningen av ägoslagens areal nära beroende av vilka uppgifter härutinnan som erfordras för själva taxeringsarbetet. Det torde likväl icke behöva möta svårigheter att inom ramen för det ur taxeringssynpunkt nödvändiga tillgodose även jordbruksstatistikens, av statistiska centralbyrån framställda önskemål, modifierade med hänsyn till lantbruksstyrelsens berättigade ändringsförslag beträffande betesmarkens redovisning.

Även i övrigt synas mig vid blankettens slutliga fastställande några mindre jämkningar böra vidtagas i statistiska centralbyråns förslag. Så torde vara tillräckligt, att i avdelningen för åkerjordens användning vallen fördelas på slätter- och betesvall och att luzernvall redovisas utan någon specifikation.

Beträffande åldersgränsen mellan unghästar och vuxna hästar synas mig de starkaste sakskälen tala för, att såsom unghästar räknas hästar vid 1—3 års ålder och att hästarna räknas såsom vuxna, så snart de fyllt tre år. Chefens för generalstaben önskemål på denna punkt torde kunna tillgodoses genom för varje kommun utförda beräkningar av antalet hästar i treårsåldern, varefter en uppskattning kan ske av antalet hästar i ålder fyra år och däröver. Vidare synes lämpligt att, för erhållande av kännedom om antalet till krigsbruk tjänliga hästar, bland de vuxna hästarna till en särskild grupp fränskiljas de i åldern 16 år och däröver.

Den av chefen för generalstaben påyrkade detaljerade redovisningen av hästarna efter användningen samt efter deras höjd, vikt och ras ligger vid sidan av de allmänna jordbruksräkningarnas egentliga uppgift och torde därjämte komma att för många jordbrukare erbjuda vissa svårigheter. För att emellertid tillgodose ett av de viktigaste ändamålen, som torde avses med sagda redovisning, vill jag föreslå, att under den ifrågasatta gruppen valacker och ston i ålder 3—15 år i formuläret införes en uppdelning av dessa hästar i lätta, medeltunga och tunga, därvid skulle hänföras till lätta hästar rid- och vagnhästar av nordsvensk och liknande ras, till medeltunga hästar sådana som utgöra korsningar av ardenner eller liknande tung ras och lätta hästar ävensom till tunga hästar sådana som äro av ardenner eller liknande ras. En dylik uppdelning synes ej heller medföra någon större svårighet eller omgång för uppgiftslämnarna.

Till vad lantbruksstyrelsen anfört beträffande uppdelningen av svin torde hänsyn böra tagas vid blankettens slutliga fastställande.

I fråga om planen för de allmänna jordbruksräkningarna har statistiska centralbyrån vidare anfört:

Uppgiftsplikten vore vid fastighetstaxeringen knuten vid fastighetens ägare eller skattskyldiga innehavare, under det att densamma vid tidigare jordbruksstatistiska undersökningar ansetts böra vila på fastighetens brukare, vilken vore den, som torde äga den bästa kännedomen om de förhållanden jordbruksräkningen avsåge. Då fastigheten vore utarrenderad, föreläge alltså en divergens mellan de båda systemen, och en ändring i detta avseende måste givetvis ske, så att uppgiftsplikten i båda fallen komme att åligga samma person. Detta syftemål syntes på lämpligaste sätt kunna nås genom den förändringen i den vid fastighetstaxeringarna stadgade uppgiftsplikten, att beträffande fastighet, som vore utarrenderad, ägaren befriades från skyldighet att lämna de för jordbruksräkningarna avsedda uppgifterna och uppgiftsplikten beträffande dessa uppgifter i stället ålades fastighetens brukare. Härifrån torde dock böra undantagas uppgifterna angående arealen av olika ägoslag, vilka alltid torde böra lämnas av ägaren. För utarrende-

Plan för de allmänna jordbruksräkningarnas genomförande.

Statistiska centralbyrån den 6/2 1927.

rad fastighet skulle alltså enligt detta förslag komma att avgivas dubbla deklARATIONER, ehuru icke med samma innehåll.

I ett annat avseende rådde däremot redan förut full överensstämmelse mellan fastighetstaxering och jordbruksräkning, i det att i båda fallen särskild uppgiftsplikt föreläge beträffande varje brukningsdel. Det kunde dock ifrågasättas, huruvida det icke vore möjligt att, för förenkling av uppgiftsinsamlingen, undantaga en del av de såsom »annan fastighet» taxerade lägenheterna från uppgiftsplikten ifråga om de jordbruksstatistiska uppgifterna. Så snart kreatur funnes vid fastigheten, kunde de visserligen icke undantagas, då uppgifterna om landets kreatursstock eljest skulle bliva ofullständiga, men av dylika fastigheter syntes man utan större olägenhet kunna avskilja de minsta, vilkas areal av åker och trädgård vore mycket obetydlig. Statistiska centralbyrån ville därför föreslå, att å deklARATIONERNA för »annan fastighet» de för jordbruksstatistiken avsedda uppgifterna icke skulle behöva lämnas beträffande fastigheter, som saknade kreatur och vilkas åkerareal icke överstege 0,25 hektar, dock att, därest fastighetens trädgårdsareal uppginge till mera än 500 kvadratmeter, uppgift skulle meddelas angående trädgårdsarealens storlek.

I och med att uppgifterna för jordbruksräkningarna helt inarbetades i deklARATIONSBANKETTEN för fastighetstaxeringarna, komme självfallet insamlandet av materialet att i första hand påvila taxeringsmyndigheterna. Enligt den för fastighetstaxeringarna ifrågasatta organisationen skulle det på landet åligga beredningsnämndernas ordförande att tillhandahålla deklARATIONSBANKETTER, att på begäran lämna erforderliga upplysningar om deklARATIONSSKYLDIGHETEN och sättet för dess fullgörande, att samla och ordna avlämnade deklARATIONER samt att granska dem och vidtaga åtgärder för felande deklARATIONERS införskaffande.

De nya uppgifter, som med hänsyn till jordbruksräkningarnas behov skulle inryckas å deklARATIONSBANKETTEN, vore emellertid delvis av den beskaffenhet, att en del av de uppgiftsskyldiga torde bliva i behov av hjälp för blankettens ordentliga ifyllande, likasom även de avgivna deklARATIONERNA i denna del krävde en särskild granskning, innan de kunde användas för statistisk bearbetning. För att icke beredningsnämndernas ordförande mer än nödigt skulle betungas med detta arbete, som onekligen låge åtskilligt vid sidan av och skulle kunna bliva hindersamt för deras egentliga uppgift, torde det vara nödvändigt att detsamma utfördes av andra. För denna uppgift syntes hushållningssällskapens sockenavdelningar vara de lämpligaste organen, med hänsyn såväl till deras sammansättning och befattning med jordbruket i allmänhet som även till deras i de av Kungl. Maj:ts fastställda stadgarna uttryckligen angivna åliggande att lämna biträde vid jordbruksräkningar och vid jordbruksstatistiken i övrigt.

Även infordrandet av felande deklARATIONER komme att medföra ökat arbete, som man icke torde kunna lägga helt och hållet på beredningsnämndernas ordförande. Det tillkomme dem visserligen redan förut att tillställa uppgiftsskyldig anmaning om deklARATIONSPLIKTENS fullgörande samt, vid behov, anlita länsstyrelsens biträde. Tvångsindrivning av felande deklARATIONER skulle dock endast göras, där dessa prövades vara för fastigheternas taxering erforderliga. För jordbruksräkningen vore det däremot nödvändigt, att uppgifter avgäves av samtliga uppgiftsskyldiga. Även i detta fall syntes det lämpligast, att hushållningssällskapens sockenavdelningar lämnade beredningsnämndsordförandena erforderligt biträde med införskaffande av felande deklARATIONER. Beträffande fastighet, från vilken

sockenavdelningen trots anfordran icke kunnat erhålla deklARATION, torde avdelningen med ledning av från annat håll införskaffade upplysningar kunna upprätta en ungefärlig uppgift.

Det föreslagna samarbetet mellan beredningsnämndernas ordförande och hushållningssällskapens sockenavdelningar syntes lämpligen böra organiseras på så sätt, att, sedan sockenavdelningarna redan på det förberedande stadiet tillhandagått de avgiftspliktiga med råd och anvisningar beträffande deklARATIONsblankettens ifyllande, beredningsnämndsordförandena skulle i och för granskning hålla det inkomna materialet tillgängligt för sockenavdelningarna och därjämte, till ledning vid infordrandet av felande deklARATIONer, till samma avdelningar lämna en förteckning över fastigheter, beträffande vilka deklARATIONer saknades och icke ansetts nödvändiga för själva taxeringsarbetet. De kompletteringar och nya deklARATIONer, som genom sockenavdelningarnas åtgärder därefter skulle bringas till stånd, torde i viss mån kunna bliva till nytta även ur taxeringssynpunkt och borde med hänsyn härtill utföras så snart som möjligt och insändas till vederbörande taxeringsmyndighet, innan det egentliga arbetet inom själva beredningsnämnderna tagit sin början.

I städerna skulle inga beredningsnämnder utses, varför där uppskattningsnämndernas ordförande komme att utföra det arbete, som på landsbygden påvilade beredningsnämndernas ordförande.

Hushållningssällskapens organisation sträckte sig även till städerna, där underavdelningar motsvarande sockenavdelningarna på landet skulle finnas. Det kunde dock ifrågasättas, om dessa avdelningar i städerna vore de lämpligaste organen för fullgörande av de på sockenavdelningarna vilande uppgifterna, så mycket mera som det huvudsakliga arbetet där i de flesta fall torde bliva infordrandet av felande deklARATIONer från ett stort antal såsom »annan fastighet» taxerade lägenheter med ingen eller högst obetydlig förbindelse med jordbruksnäringen. Det syntes därför lämpligare, att i städerna vederbörande magistrater och stadsstyrelser samt i Stockholm överståthållarämbetet trädde i stället för hushållningssällskapens sockenavdelningar och fullgjorde de åligganden, som på landet skulle tillkomma sagda avdelningar.

DeklARATIONerna till de allmänna fastighetstaxeringarna skulle av de uppgiftspliktiga avlämnas senast den 15 september året före uppskattningsår. Taxeringsarbetet fortginge därefter med ledning av vissa i förslaget till taxeringsförordning fixerade tidpunkter. Senast den 15 mars skulle uppskattningsnämndernas arbete vara avslutat och senast den 31 mars skulle deklARATIONerna av uppskattningsnämndernas ordförande vara insända till länsstyrelserna. Först sedan länsuppskattningsnämnderna avslutat sitt arbete, eller efter den 15 juni, torde taxeringsmyndigheterna icke längre vara i behov av deklARATIONerna, varför statistiska centralbyrån först efter sistnämnda tidpunkt kunde påräkna, att materialet i dess helhet stode till disposition för statistisk bearbetning. Då i händelse av klagomål till högre instans taxeringsmyndigheterna kunde behöva tillgång till vissa deklARATIONer, även sedan materialet ingått till statistiska centralbyrån, torde skyldighet böra stadgas för centralbyrån att på begäran hålla materialet vederbörande taxeringsmyndigheter tillhanda.

Så som insamlingen av uppgifterna för jordbruksräkningarna av centralbyrån föreslagits ordnad, torde någon särskild ersättning därför åt beredningsnämndernas ordförande icke behöva ifrågasättas. För att sockenavdelningarnas befattning med räkningarna skulle bliva på ett tillfredsställande

sätt utförd, torde däremot någon ersättning från det allmännas sida till dem påfordras, så mycket mera som sockenavdelningarna icke hade tjänstebrevsrätt. Deras arbete skulle emellertid enligt det framlagda förslaget bliva avsevärt mindre än om hela insamlingsarbetet, såsom i tidigare förslag ifrågasatts, skulle komma att omhänderhavas av dem. Med hänsyn härtill funne centralbyrån en ersättning av fem öre per brukningsdel vara tillräcklig. Härigenom skulle sockenavdelningarnas ordförande erhålla gottgörelse åtminstone för direkta utlägg till porto o. dyl. I detta fall syntes en gradering av ersättningens storlek i olika delar av landet icke påkallad. För bestridande av ifrågavarande ersättning ansåges böra beräknas en summa av 25,000 kronor.

I städerna, där sockenavdelningarna skulle komma att befrias från befattningen med räkningarna och deras uppgift i stället pålades vederbörande magistrater eller stadsstyrelser, borde ingen ersättning utgå.

*Departements-
chefen.*

Med det nära samband, som här ifrågasatts mellan jordbruksräkningarna och de allmänna fastighetstaxeringarna, måste givetvis nämnda räkningars genomförande i detalj bliva på det närmaste beroende av taxeringsväsendets organisation. Denna är ännu icke definitivt fastställd, men jag utgår i det följande ifrån, att det i proposition nr 210 till innevarande års riksdag framlagda förslaget till taxeringsförordning kommer att bliva, i de punkter som äro av betydelse för jordbruksräkningarna, i huvudsak antaget.

Den plan för jordbruksräkningarnas genomförande, som av statistiska centralbyrån framlagts, synes mig kunna i det väsentliga godkännas, även om dess genomförande på vissa punkter torde komma att möta vissa svårigheter. Då det icke torde vara att påräkna, att taxeringsmyndigheterna skola infordra sådana fastighetsdeklarationer, som icke anses erforderliga för själva taxeringsarbetet, eller granska och komplettera de avgivna deklarationerna i avseende på de speciellt för jordbruksstatistiken avsedda uppgifterna, synes det ofrånkomligt att anlita bistånd från annat håll. Statistiska centralbyrån har i sådant avseende föreslagit hushållningssällskapens underavdelningar. Enär emellertid organisationen av dessa i vissa fall icke torde bliva tillräckligt fast för att omhänderhava ifrågavarande uppdrag, synes lämpligare att åt hushållningssällskapen själva överlämna att pröva lämpligaste sättet för arbetets utförande, vare sig detta, såsom oftast torde komma att ske, anförtros åt underavdelningarna eller åt andra sällskapen underlydande organ, särskilt vandringsrättarna. Den första uppgiften för ifrågavarande medhjälpare skulle bliva att vid behov lämna de uppgiftsskyldiga råd och anvisningar vid blankettens ifyllande. Vidare torde deras hjälp vara erforderlig för granskning och komplettering av de avgivna deklarationerna samt infordrande av felande deklarationer. I så stor utsträckning som möjligt bör givetvis detta ske utan särskilda tvångsåtgärder. Nödvändigt torde emellertid vara att möjlighet föreligger att kunna tillgripa dylika, enär i annat fall uppgifternas fullständighet och därmed ändamålet med hela jordbruksräkningen skulle kunna riskeras. Där hushållningssällskapens organ icke lyckats på frivillighetens väg erhålla erforderliga uppgifter, torde därför rätt böra

medgivnas vederbörande sällskap att anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som skulle äga att ålägga försumlig uppgiftsgivare att vid äventyr av vite fullgöra sin uppgiftsskyldighet.

För det arbete, som enligt den här ifrågasatta planen för jordbruksräkningarnas genomförande skulle komma att påvila hushållningssällskapen och deras organ, synas de böra tillerkännas någon ersättning. För ändamålet synes ett anslag å det av statistiska centralbyrån beräknade beloppet av 25,000 kronor tillfyllest. Detta anslag torde, med ledning i främsta rummet av antalet brukningsdelar, böra av Kungl. Maj:t fördelas mellan hushållningssällskapen, med rätt för dessa att disponera medlen på sätt de efter föreliggande förhållanden finna lämpligt.

2. Representativa undersökningar.

I sin förutnämnda skrivelse den 9 december 1925 hava statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen föreslagit att, för erhållande av kännedom om förändringarna i åkerjordens användning samt i kreaturens antal under de mellan de allmänna jordbruksräkningarna liggande åren, representativa undersökningar borde utföras, vid vilka uppgifter angående ovannämnda förhållanden skulle införskaffas från omkring 10 procent av samtliga brukningsdelar. Med utgångspunkt från de sålunda erhållna uppgifterna kunde därefter för de år, då allmänna jordbruksräkningar icke ägde rum, erforderliga beräkningar utföras angående åkerjordens användning och husdjurens antal.

Statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen den 9/12 1925.

I hushållningssällskapens förvaltningsutskotts yttranden över nämnda förslag hava invändningar på denna punkt framförts endast av tre hushållningssällskap. Kalmar läns norra och södra hushållningssällskap anse sig icke kunna tillstyrka de ifrågavarande representativa räkningarna, enär några tillförlitliga beräkningar ej kunde utföras på grundval av genom nämnda tillvägagångssätt erhållna uppgifter, och Värmlands läns hushållningssällskap anser dem icke erforderliga.

Yttranden av hushållningssällskapens förvaltningsutskott.

Därjämte hava Jämtlands och Kronobergs läns hushållningssällskap påyrkat, att ersättning måtte utgå för insamlandet av uppgifter även till de representativa undersökningarna.

Statistiska centralbyrån har i fråga om de representativa undersökningarna anfört, att i statistiska centralbyråns och lantbruksstyrelsens förenämnda förslag ingen annan förändring torde vara påkallad, än att dylika representativa undersökningar borde utföras även de år, då allmänna jordbruksräkningar äga rum. Med den organisation, som av centralbyrån föreslagits för nämnda räkningar, komme nämligen materialet från de allmänna jordbruksräkningarna icke att bliva tillgängligt för statistisk bearbetning inom sådan tid, att resultatet i avseende på åkerjordens användning kunde användas som grundval för det löpande årets skördeberäkningar.

Statistiska centralbyrån den 6/2 1927.

Statistiska centralbyrån har ansett, att de representativa räkningarna böra utföras på följande sätt. Uppgiftsplikt torde icke behöva stadgas, då det icke borde möta svårigheter att på frivillighetens väg från varje socken erhålla erforderliga uppgifter från $\frac{1}{10}$ av alla brukningsdelar. Som lokala organ för undersökningarnas genomförande torde hushållningssällskapens sockenavdelningar vara de lämpligaste, och det arbete, som därvid skulle komma att påvila dem, vore att införskaffa nämnda uppgifter samt att underkasta materialet en första granskning och därefter insända detsamma till centralbyrån.

Någon ersättning till sockenavdelningarna för de representativa räkningarna har centralbyrån icke ansett behöva ifrågakomma, då deras arbete för dessa undersökningar skulle bli jämförelsevis obetydligt och ersättningen i de allra flesta kommuner komme att uppgå till mycket ringa belopp.

För städerna torde några representativa räkningar icke behöva utföras.

Beträffande tidpunkten för de representativa räkningarna har föreslagits, att densamma fastställes till den 15 juli.

Yttrande av
lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen anför i yttrande den 16 februari 1927 bland annat följande.

Sedan de nya grunderna för hushållningssällskapens verksamhet numera tillämpats under en tid av tre år, hade lantbruksstyrelsen under hand erfarit, att åtminstone i vissa fall stora svårigheter mött att på lämpligt sätt organisera sockenavdelningarna och för dem finna lämpliga ledare. Det förefölle lantbruksstyrelsen uppenbart, att svårigheten att få ledare för dessa underavdelningar måste bli än större, därest med denna ledning komme att vara förenad ett årligen återkommande arbete av den omfattning, varom här vore fråga, helst som arbetet ifråga icke vore förenat med någon ersättning. Det syntes under sådana förhållanden kunna befaras, att organisationen kunde komma att, åtminstone i vissa fall, brista på denna punkt. Då den representativa, årliga undersökningen vore av synnerligen stor betydelse för hela jordbruksstatistiken, ville lantbruksstyrelsen därför ifrågasätta, huruvida det icke borde stå hushållningssällskapen fritt att för införskaffandet av de för dessa undersökningar erforderliga uppgifterna antingen anlita sockenavdelningarna eller använda annan lämplig befunnen metod. Lantbruksstyrelsen åsyftade härvid den möjligheten, att sällskapen kunde genom vandringsrättare eller andra underlydande införskaffa ifrågavarande uppgifter inom området i dess helhet eller del därav.

Departements-
chefen.

Enligt nu gällande reglemente för jordbruksstatistiken äger statistiska centralbyrån, för så vitt och i den omfattning ämbetsverket efter samråd med hushållningssällskapen så finner erforderligt, genom hushållningssällskapens sockenombud införskaffa summariska uppgifter för varje socken angående den odlade jordens användning under det löpande året. Av statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen har emellertid framhållits, att ifrågavarande uppgifter vore för sockenombuden svåra att meddela och där-

jämte gäve ett mindre tillfredsställande resultat. I anledning härav hava ämbetsverken föreslagit metodens utbytande mot representativa undersökningar. Det måste otvivelaktigt vara av vikt att få de årliga uppgifterna angående åkerjordens användning förbättrade och att kunna följa de inträffade förändringarna i kreaturstammens storlek. Beträffande genomförbarheten av ämbetsverkens förslag kan jag dock icke underlåta att ställa mig tveksam till möjligheten att på frivillighetens väg, utan åläggande av uppgiftsplikt eller vidtagande av andra mera effektiva åtgärder, erhålla uppgifter från ett så betydande antal jordbrukare. Det synes mig, att uppgiftsinsamlingen skulle särskilt i de vidsträckta socknarna i de nordliga delarna av landet komma att för hushållningssällskapens underavdelningar medföra åtskilliga svårigheter. Jag delar därför lantbruksstyrelsens i dess yttrande uttalade farhågor, att uppgiften icke alltid kommer att kunna fullgöras av sockenavdelningarna med deras i åtskilliga fall svaga organisation, samt ansluter mig närmast till styrelsens förslag, att det bör stå hushållningssällskapen fritt att för införskaffande av ifrågavarande uppgifter anlita antingen sockenavdelningarna eller ock sina vandringsrättare eller andra underlydande organ. Jag finner dock hela denna fråga alltför oviss, för att jag för närvarande skall kunna taga definitiv ståndpunkt till densamma, och anser därför, att den bör bliva föremål för ytterligare utredning och att under tiden uppgifter angående den odlade jordens användning utan större olägenhet må kunna inhämtas enligt den hittills använda metoden.

3. Den årliga skördestatistiken.

I fråga om den årliga skördestatistiken hava statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen i skrivelsen den 9 december 1925 anfört följande.

*Statistiska
centralbyrån
och lantbruks-
styrelsen den
9/12 1925.*

De hushållningssällskapens underavdelningar, som från och med år 1925 skulle inrättas inom samtliga socknar, hade bland annat till uppgift att lämna biträde icke endast vid jordbruksräkningar utan även vid insamlande av uppgifter i övrigt för jordbruksstatistiken och borde därför utan vidare övertaga det åliggande, som enligt reglementet för jordbruksstatistiken tillkomme hushållningssällskapens sockenombud att varje år lämna uppgifter om skörden och arbetsprisen för jordbruksarbetare. Sockenombudens andra åliggande att, om så påfordrades, lämna uppgifter rörande arealens användning, behövde icke vidare ifrågakomma, därest, såsom ämbetsverken föreslagit, för åren mellan jordbruksräkningarna uppskattningar av arealens användning komme att utföras med tillhjälp av representativa undersökningar.

I de nya grunderna för hushållningssällskapens organisation vore även medgivet, att för härad, tingslag eller liknande område finge inrättas högre underavdelningar med samma åligganden beträffande jordbruksstatistiken som de förut nämnda sockenavdelningarna. I den mån dylika häradsavdelningar komme till stånd, borde de, om hushållningssällskapen funne det lämpligt, träda i stället för de nuvarande häradsombuden.

På grundval av uppgifterna om den för varje växtslag använda arealen verkställdes för närvarande beräkningen av skördens totalkvantitet med ledning av de uppgifter om hektarskördens storlek, som till statistiska centralbyrån ingåves från hushållningssällskapens ordsombud. I det härvid använda rapportsystemet torde enligt ämbetsverkens uppfattning vissa jämkningar böra vidtagas.

Uppgifter om skörden lämnades dels av hushållningssällskapens häradsombud före mitten av november månad, dels av sällskapens sockenombud före utgången av februari månad nästföljande år. Avsikten härmed vore, att statistiska centralbyrån på ett jämförelsevis tidigt stadium skulle från ett mindre antal uppgiftslämnare erhålla mera approximativa uppgifter såsom grundval för en preliminär beräkning av skörden, under det att säkrare uppgifter senare skulle lämnas av de talrikare sockenombuden, sedan tröskningen i huvudsak fullbordats. I verkligheten hade dock de tidigare uppgifterna fått den största användningen, medan den definitiva beräkningen fullbordats först långt efter skördeårets utgång, då det praktiska behovet av siffrorna redan upphört. Tidpunkten för de definitiva skördeuppgifternas avgivande syntes emellertid utan större olägenhet kunna flyttas till den 15 januari, då i allmänhet tröskningarna torde hava fortskridit så långt, att jordbrukarna ägde en jämförelsevis säker kännedom om skörden per hektar.

Behovet av en första skördeberäkning gjorde sig gällande redan omedelbart efter skördens bärning, och för att så långt möjligt tillgodose detta behov hade statistiska centralbyrån de senare åren gjort en uppskattning av skörden redan i samband med skörderapporten för september månad.

Härigenom hade vunnits en åtminstone ungefärlig kännedom om skördeutfallet över två månader innan den s. k. preliminära skördeberäkningen fullbordats.

För skörderapporten för september infordrades direkta uppgifter om skörden per hektar endast beträffande höstsäden. Även beträffande hö från odlad jord och naturlig äng samt höstsädeshalm borde dock dylika uppgifter vid samma tidpunkt kunna lämnas, medan det däremot för övriga växtslag ännu torde vara för tidigt. En månad senare borde däremot uppgifter om skörden per hektar kunna lämnas även beträffande vårsäden och möjligen rotfrukterna, och det kunde med hänsyn härtill ifrågasättas, huruvida icke i samband med en ny skörderapport för oktober månad uppgifter om skörden per hektar borde införskaffas beträffande vårsäd (såväl kärna som halm) och rotfrukter. Härigenom skulle häradsombudens i mitten av november avgivna preliminära skördeuppgifter bliva överflödiga och statistiska centralbyråns årliga berättelse om årsväxten kunna indragas.

Det skulle otvivelaktigt vara av intresse att före vinterns inbrott äga kännedom om den nysädda höstsädens utveckling, och uppgifter härom, avgivna med användning av det i årsväxt- och skörderapporterna tillämpade siffersystemet, torde utan svårighet kunna infordras i den föreslagna, nya skörderapporten för oktober.

Yttrande av
hushållnings-
sällskapen.

Emot ämbetsverkens förslag under dessa punkter hava flertalet hushållningssällskap intet att erinra. Endast Södermanlands läns hushållningssällskap finner tidpunkterna för avgivande av uppgifter om skörden per hektar av höstsäd och vårsäd i september respektive oktober alltför tidigt satta. Kristianstads läns hushållningssällskap anser, att ett överflyttande av härads-

ombudens åligganden till häradsavdelningarna näppeligen torde medföra säkrare uppgifter utan snarare tvärtom, och att därför i denna del sällskapen borde äga rätt att ordna uppgifternas insamlande på mest betryggande sätt. Värmlands läns hushållningssällskap ifrågasätter, att de avgivna skördeuppgifterna borde granskas av vederbörande konsulenter.

Statistiska centralbyrån har i sitt yttrande den 5 februari 1927 oförändrat vidhållit förenämnda av centralbyrån gemensamt med lantbruksstyrelsen avgivna förslag beträffande den årliga skördestatistiken.

*Statistiska
centralbyrån
den 5/2 1927.*

Jag finner de av statistiska centralbyrån och lantbruksstyrelsen framlagda förslagen om vissa jämkningar i den årliga skördestatistiken lämpliga och ansluter mig därför på denna punkt till ämbetsverkens hemställan.

*Departements-
chefen.*

4. Personalbehov och kostnadsberäkningar.

Under förutsättning av att jordbruksstatistiken organiseras i enlighet med det av statistiska centralbyrån framlagda förslaget, har centralbyrån beräknat behovet av arbetskraft samt kostnaderna för ifrågavarande gren av statistiken på följande sätt:

*Statistiska
centralbyrån
den 5/2 1927.*

Med utarbetande av den årliga jordbruksstatistiken vore för närvarande sysselsatta en byråchef under halva året, en aktuarie likaledes under halva året samt en kansliskrivare, ett kanslibitråde och ett kontorsbiträde under hela året och ett kontorsbiträde under halva året. Denna personal skulle för framtiden kunna minskas med $\frac{1}{2}$ årsbiträde, därest centralbyråns förslag om representativa räkningar genomfördes och den nu utförda bearbetningen av sockenuppgifter om åkerjordens användning därigenom bleve överflödig. Efter denna reducering uppginge årsavlönningen till ovanstående personal till 19,200 kronor, och beräknades härå dyrtidstillägg efter 17 procent, skulle personalkostnaderna för den årliga jordbruksstatistiken uppgå till 22,400 kronor.

Tryckningskostnaderna för de för närvarande utkommande jordbruksstatistiska publikationerna uppginge till omkring 5,000 kronor och för frågeformulär till 900 kronor. Om förslaget att indraga den preliminära årsväxtberättelsen och ersätta densamma med en skörderapport för oktober månad bifölles, komme förstnämnda utgiftspost att minskas med omkring 1,000 kronor.

Kostnaderna för den årliga jordbruksstatistiken uppginge alltså enligt ovanstående till (22,400 + 4,000 + 900 =) 27,300 kronor. För ifrågavarande utgifters bestridande funnes redan medel beräknade å riksstaten, vadan något nytt anslag för ändamålet icke krävdes.

Av de ovan föreslagna specialundersökningarna skulle statistiken över ägoslagens areal, därest det av 1923 års taxeringssakkunniga framlagda förslaget bleve genomfört, icke komma att draga några nämnvärda kostnader.

För de vart femte år utförda jordbruksräkningarna skulle ersättningen till hushållningssällskapens sockenavdelningar enligt det ovan framlagda förslaget komma att uppgå till omkring 25,000 kronor. För bearbetningen

av materialet hade centralbyrån efter verkställda beräkningar funnit, att efter all sannolikhet en besparing i kostnaderna kunde vinnas genom användande av elektriska räkne- och sorteringsmaskiner, varför centralbyrån i den följande beräkningen utgått ifrån, att denna metod i så stor utsträckning som möjligt skulle komma till användning. Därvid kunde beräknas, att arbetet komme att kräva, förutom en ledare, en tekniskt kunnig amanuens under den tid av omkring 8 månader, som de elektriska räknemaskinerna behövde vara i bruk, samt omkring 27 kvinnliga årsbiträden. Ledningen av arbetet komme i så stor utsträckning som möjligt att utövas av byråchefen å den jordbruksstatistiska byrån. Då likväl denne icke helt och hållet kunde avvaras från sina ordinarie arbetsuppgifter och omöjligheten att inrymma jordbruksräkningens personal inom ämbetsverkets lokaler ytterligare försvårade en gemensam ledning, komme det att bliva nödvändigt att anställa en kvalificerad arbetsledare. Med hänsyn härtill ansåge sig centralbyrån böra hemställa om bemyndigande att giva arbetsledaren förste aktuaries ställning. Skulle det emellertid visa sig möjligt att för jordbruksräkningen erhålla lokal i omedelbar närhet av statistiska centralbyrån, eller den förutnämnde byråchefen av andra skäl komme att kunna utöva en mera direkt ledning av arbetet, kunde det möjligen vara tillräckligt, att åt arbetsledaren gäves aktuaries ställning.

Kostnaderna för den för en allmän jordbruksräkning erforderliga personalen kunde i anslutning till ovanstående beräknas på följande sätt. För en ledare (förslagsvis beräknat enligt löneklass 23) avlöning under 12 månader 7,212 kronor, för ett tekniskt biträde (förslagsvis enligt löneklass 16) under 8 månader 3,064 kronor samt för 27 extra skrivbiträden (löneklass c) under 12 månader 49,572 kronor, eller tillsammans 59,800 kronor. Beräknades härå dyrtidstillägg efter 17 procent, skulle personalkostnaderna uppgå till inalles omkring 70,000 kronor. Härtill komme kostnader för hyra av elektriska räknemaskiner samt anskaffning av räknekort omkring 12,000 kronor, tryckning av blanketter och redogörelsen för räkningens resultat 10,000 kronor samt ovannämnda kostnader för materialets insamling 25,000 kronor. Någon särskild, kostnad för lokalhyra hade icke upptagits, då centralbyrån förutsatte, att erforderligt utrymme för utredningen kostnadsfritt kunde erhållas i av statsverket disponerad lokal eller att eventuella utgifter för hyra liksom för allmänna expenskostnader skulle få bestridas av sjunde huvudtitelns anslag för expenser, skrivmaterialier etc. Enligt förestående beräkning skulle totalkostnaderna för en jordbruksräkning uppgå till omkring 117,000 kronor, vilka fördelade på fem år motsvarade en årskostnad av i runt tal 23,400 kronor.

De föreslagna, årligen återkommande representativa jordbruksräkningarna beräknades draga en arbetskostnad, inklusive dyrtidstillägg, av omkring 9,500 kronor samt tryckningskostnader för blanketter m. m. av 1,000 kronor, eller tillsammans 10,500 kronor.

I enlighet med ovanstående beräkningar kunde kostnaderna för jordbruksstatistiken efter ämbetsverkets här framlagda förslag sammanfattas på följande sätt:

I. Den årliga statistiken.

	Totalkostnad kronor	Kostnad per år kronor
Avlöningar (inklusive dyrtidstillägg)	—	22,400
Tryckningskostnader	—	4,900
Summa kronor	—	27,300.

	Totalkostnad kronor	Kostnad per år kronor
<i>II. Jordbruksräkning.</i>		
Insamlingskostnader	25,000	5,000
Avlöningar (inkl. dyrtidstillägg)	70,000	14,000
Maskiner och räknekort	12,000	2,400
Tryckningskostnader	10,000	2,000
Summa kronor	117,000	23,400.

III. Representativ räkning.

Avlöningar (inkl. dyrtidstillägg)	—	9,500
Tryckningskostnader	—	1,000
Summa kronor	—	10,500.

Summa för hela jordbruksstatistiken kronor 61,200.

Av de beräknade kostnaderna för en allmän jordbruksräkning torde dyrtidstillägget, 10,200 kronor och tryckningskostnaderna, 10,000 kronor, böra, i likhet med vad som skett ifråga om valstatistiken och 1920 års folkräkning, utgå av de för respektive ändamål å vederbörande huvudtitel beviljade särskilda anslagen. Statistiska centralbyrån kunde för sin del icke biträda statskontorets mening (statskontorets yttrande se sid. 7), att ifrågavarande utgifter borde gäldas av särskilt anvisade medel och ej belasta de å nionde huvudtiteln för berörda ändamål uppförda anslag, då, enligt centralbyråns uppfattning, ifrågavarande jordbruksräkningar i likhet med valstatistiken och folkräkningarna, ehuru icke årligen återkommande, likväl vore att anse som ett led i statistiska centralbyråns ordinarie arbetsutgifter.

Efter frånräknande av förutnämnda dyrtidstillägg och tryckningskostnader återstode för den första jordbruksräkningens genomförande en kostnad av 96,800 kronor. Då av riksdagen för vart och ett av åren 1921 och 1922 för anordnande av en allmän jordbruksräkning anvisats ett extra reservationsanslag av 70,000 kronor, funnes, såsom även statskontoret framhölle, ett belopp av 140,000 kronor tillgängligt för den ifrågasatta jordbruksräkningen, vadan några ytterligare medel icke behöfde för ändamålet anvisas.

Då det vore angeläget, att den statistiska bearbetningen av materialet från nämnda räkning toge sin början så fort som möjligt, och det icke torde vara uteslutet, att centralbyrån kunde under hand från vederbörande länsstyrelser erhålla en del av de vid fastighetstaxeringen avgivna deklARATIONERNA redan under första hälften av år 1928, vore det önskvärt, att en del av ovan nämnda medel ställdes till centralbyråns disposition redan för budgetåret 1927—1928, under det att den väsentliga delen av kostnaderna komme att belöpa på budgetåret 1928—1929. Huru stort belopp, som kunde komma att erfordras för 1927—1928 vore emellertid icke möjligt att angiva.

Statistiska centralbyrån utginge ifrån att, därest medgivande att få disponera förenämnda, tidigare reserverade medel för ifrågavarande jordbruksräkning av riksdagen utverkades, hinder icke skulle möta att taga erforderligt belopp i anspråk under budgetåret 1927—1928.

De representativa årliga jordbruksräkningarna komme, under förutsättning att den första allmänna jordbruksräkningen komme till stånd år 1927, att taga sin början år 1928, vadan något anslag för ändamålet icke vore erforderligt å riksstaten för budgetåret 1927—1928.

*Departements-
chefen.*

Gent emot statistiska centralbyråns uppskattning av kostnaderna för en allmän jordbruksräkning har jag intet att erinra. Även jag är av den mening, att utgifterna för dyrtidstillägg och tryckning böra bestridas av de för respektive ändamål å sjunde huvudtiteln beviljade särskilda anslag. Avdragas nämnda utgifter (10,200 + 10,000 =) 20,200 kronor från kostnaderna för jordbruksräkningen, 117,000 kronor, återstår därefter ett belopp av 96,800 kronor att bestridas av de av riksdagen för åren 1921 och 1922 för anordnande av en allmän jordbruksräkning beviljade extra reservationsanslagen å sammanlagt 140,000 kronor.

Av mig föreslagna förändringar i jordbruksstatistikens organisation påkalla inga särskilda anslag å riksstaten.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för anordnande under år 1927, i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan av mig föreslagits, av en allmän jordbruksräkning må tagas i anspråk erforderligt belopp av de av riksdagen å extra stat för ett vart av åren 1921 och 1922 för anordnande av en sådan räkning anvisade medlen.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:
Hugo Nordlander.

Bilaga.**Av statistiska centralbyrån uppgjort förslag å uppgifter för 1927 års jordbruksräkning.**

<i>A. Fastighetens hela areal</i> (utom vatten):		Hektar		Hektar
	Hektar		10. Vicker	
1. Åker			11. Potatis	
2. Trädgård ³			12. Sockerbetor	
2a. därav köksväxtodlingar... ha			13. Foderrotfrukter	
3. Ängsmark			14. Grönfoder av säd o. baljväxter	
3a. därav slätteräng..... ha			15. Vall till höskörd	
4. Kultiverad betesmark.....			16. Vall till fröskörd	
5. Produktiv skogsmark.....			17. Vall till bete och grönfoder...	
5a. därav icke kultiverad hag-			18. Lucernvall till höskörd	
mark			19. Lucernvall till bete o. grönfoder	
6. Övrig areal			20. Lin	
7. Summa areal			21. Fröodling	
8. därav odlingsmark			22. Trädgårdsväxter (på åkern) ...	
			23. Andra växtslag	
			24. Helträda	
			25. Obrukad åkerjord	
			26. Summa åker.....	
<i>B. Nyodlingar fr. o. m. år 1922</i>				
<i>C. Av åkerjorden äro täckdikade:</i>				
1. Med rör			<i>G. Antalet husdjur vid tiden för</i>	
2. Med sten			<i>uppgifternas avlämnande:</i>	
3. Med annat material				Antal
<i>D. Gödselvärd:</i>		Ja el. nej	1. Hingstar, 4 år och däröver ...	
1. Finnes gödselstad med ogenom-			2. Valackar o. ston, 4 år o. däröver	
tränglig botten:			3. Unghästar, 1-4 år.....	
a) av cement?			4. Föl	
b) av annat material?.....			5. Oxar, 2 år och däröver	
2. Finnes cementerad urinbrunn?			6. Tjurar, 2 år och däröver	
			7. Kor (och kvigor, som kalvat)	
			8. Ungtjurar och stutar, 1-2 år	
			9. Kvigor, som ej kalvat	
			10. Kalvar (under 1 år)	
			11. Baggar	
			12. Tackor	
			13. Lamm (under 1 år)	
			14. Getter	
			15. Killingar (under 1 år)	
			16. Fargaltar	
			17. Modersuggor	
			18. Gödsvin	
			19. Grisar (under 4 mån.)	
			20. Höns	
			21. Kycklingar (födda under året)	
			22. Kalkoner (även ungar)	
			23. Gäss (även ungar)	
			24. Änkor (även ungar).....	
			25. Bisamhällen	
<i>E. Frukträd:</i>		Antal		
1. Äppelträd				
2. Päronträd				
<i>F. Åkerjordens användning</i> <i>sommaren 1927:</i>		Hektar		
1. Höstvete				
2. Höstråg				
3. Vårvete				
4. Vårråg				
5. Korn				
6. Havre				
7. Blandsäd				
8. Ärtor				
9. Bönor				